

Bajzáth Judit, Gasparik Mihály

Tudományos háttéranyag a Csíki Székely Múzeum *Jégkorszak* kiállításához

A Magyar Természettudományi Múzeumban 2008-ban nyolc hónapig közel 900 négyzetméteren állt és nagy sikerrel működött a *Jégkorszak* című időszaki kiállítás. Az kiállításnak külön aktualitást adott a klímaváltozás – máig napirenden lévő – problematikája, és annak meghatározása, hogy milyen szerepe lehet ebben az embernek. Konferenciák, nemzetközi tanácskozások vitatják, vagy hirdetik a klímaváltozás okait, következményeit, az emberiség szerepét a folyamatban. A kiállítás a globális klímaváltozás körül forgó tévhiteket, a jégkorszakról alkotott, esetenként téves elképzeléseket próbálja tisztázni. Választ keres a napjainkban is felvetődő kérdésekre: mekkora és milyen szerepet játszik az ember a jövő alakításában?

A kiállítás a 2008-as bezárás után nem veszítette el aktualitását, vándorkiállításaként tovább él, és azóta is nagy érdeklődésre tart számot.

A kiállítás üzenete

A Jégkor ideje alatt végbement szélsőséges környezeti változások (földtani és biológiai folyamatok) eredményeképpen alakultak ki jelenlegi éghajlati viszonyaink, a Föld élővilágának mostani képe, és ebben az időszakban fejlődött ki fajunk, a *Homo sapiens*. Jövőnk sokban függ attól, hogy ezek a ma is tartó környezeti változások hogyan fognak végbemenni bolygónkon néhány száz vagy ezer éven belül. Velünk vagy nélkülünk.

A kiállítás megvalósításának koncepciója

A kiállítás többszintű, interaktív bemutató, egyfajta felfedező, nyomozó út (jégkorszaki Ki nevet a végén?–játék). Kiemelt célcsoportjai a családok és a diákok. A kiállítás többnyelvű.

Az egyes szakmai egységeket közös, összekötő, visszatérő elemek (klímadiagramok, jégtakaró, növénytakaró stb.) kapcsolják össze. A látogató a jelen környezetéből a legutóbbi jégkorszak klimatikus, környezeti változásait nyomon követve ismét a jelenbe jut el, miközben megismeri a változások tendenciáit, különös tekintettel a klímaváltozásokra. Az egyes jelenségek tudományos magyarázatának megértését a látványos elemek (átlatsereglet, rekonstrukciók, eredeti csontvázak stb.) mellett interaktív (számítástechnikai alapú, multimédiás és mechanikus) elemek segítik. A kiállítás látványában, installációs elemeiben a hullámzás, a ciklusosság és az ellentét (hideg–meleg; jeges táj–lombos erdő) jelenik meg.

A kiállítás szakmai tartalma

A Föld történetében már többször fordult elő hasonló éghajlatváltozás, lehülés és felmelegedés. Földünk, a „Kék bolygó” jelenlegi tudásunk szerint egyedülálló csoda a világegyetemben. Az egyetlen ismert hely, ahol élet, mégpedig magasabb rendű, illetve értelemmel is bíró élet alakult ki. Az élet különböző formái a Föld történetének összes katalizmáját, klímaváltozását átvészelték. Az élőlények alkalmazkodni tudtak a változó környezethez.

A legutóbbi jégkorszak, a Jégkor (2,5 millió évvel ezelőtől) – és valószínűleg valamennyi jégkorszak – földtörténeti mértékkel mérve gyors és igen drasztikus klímaváltozásaival igencsak próbára tette és teszi az élő természet alkalmazkodóképességét. A kiállítás a legutóbbi kétmillió évben lejajlott gyors, klímaváltozások sorozatán alapuló környezetváltozásokat, az alkalmazkodó élővilág jelenségeit, a természetben zajló környezet- és klímaváltozás tendenciáit mutatja be. Tudatosítani kívánják a látogatókban, hogy jelenleg is egy jégkorszakban, annak egy interglaciális (felmelegedési) szakaszában élünk. Jégkorszaknak azokat a több millió évig tartó időszakaszokat nevezzük, amikor a Föld felszínén nagyobb összefüggő jégtakarókat figyelhetünk meg. (Ma is jégtakaró borítja az északi és a déli pólust.) A Föld történetében több nagyobb jégkorszak fordult elő.

Jelen korunk élővilágának és környezetének a változatossága a legutóbbi jégkorszaknak, a pleisztocénnek vagy Jégkornak a hatására alakult ilyené. A negyedidőszak (a legutolsó 2,5 millió év) azonban nemcsak ezért foglal el különleges helyet a Föld történetében, hanem azért is, mert ebben a korban jelent meg az ember. Az ember az első élőlény, amely tevőlegesen avatkozik bele a Föld történéseibe, gyakran abban a hitben élve, hogy erősebb, mint maga a természet. A természeti környezet és a természet sokféleségének alakításában tehát egy új „tényező”, az ember is szerepet játszott.